

Nieuwe hoop voor knelgevallen

Het wetsvoorstel fosfaatrechten ligt voorlopig in de ijskast. Of het per 2018 daadwerkelijk wordt ingevoerd volgens de voorliggende opzet, is onzeker geworden. Wat wel zeker is, is dat het aantal runderen in het komende jaar met naar schatting 175.000 teruggebracht zal moeten worden. Dit uitstel betekent opnieuw een onzekere tijd voor de knelgevalboeren, maar ook weer nieuwe hoop.

Ad Merks

De inmiddels bekende Brabantse actiegroep 'Innovatief uit de knel' telt 30 melkveehouders die door de voorgenomen maatregelen in de problemen zullen komen. Het gaat om 25 melkveehouders in Zuidoost-Brabant en 5 in andere regio's. "Dit zijn allemaal bedrijven die in de afgelopen jaren hebben geïnvesteerd in een nieuwe duurzame stal maar nu geen geld meer hebben voor fosfaatrechten. Als gekeken wordt naar de ontwikkelingen in heel Nederland, zouden er landelijk weleens 500 melkveehouders in een dergelijke situatie kunnen zitten", schat woordvoerder Henk Antonissen van Antonissen Agrarisch Advies.

Financiële problemen

De financiële problemen op de knelgevalbedrijven zijn vergelijkbaar. Deze boeren hebben – geholpen door banken – geïnvesteerd in nieuwe stallen waarbij de rand van de leencapaciteit is bereikt of reeds overschreden. Hun bouwplannen dateren veelal van 2012 tot 2014. Specifiek in Zuidoost-Brabant kampt men dan ook nog met water- en hagelschade. Het fosfaatrechtenstelsel heeft bovendien zijn schaduw in het afgelopen jaar vooruit geworpen. "De banken oordeelden al langer dat er geen financieringsruimte is voor koeien met fosfaatrechten. Zij adviseerden dan ook geen koeien aan te kopen, met het idee dat er dan later ook geen financiering verstrekt hoeft te worden voor de bijbehorende fosfaatrechten."

Juridische weg biedt knelgevallen hoop

Bij de toekenning van de melkveefosfaatreferentie is door enkele melkveehouders een beroep gedaan op artikel 1 eerste protocol. Bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) stelden zij zich op het standpunt dat in de Wet verantwoorde groei melkveehouderij (Wgvm) ten onrechte geen rekening is gehouden met knelgevallen, zoals bedrijven die in het referentiejaar 2013 bezig waren met de bouw van een stal of situaties waar in 2013 minder dieren werden gehouden als gevolg van bijzondere omstandigheden. Het CBb komt, na een analyse van de jurisprudentie van het Europese Hof, tot de conclusie dat de Wgvm voorziene maatregelen weliswaar in hun algemeenheid voldoen aan de eisen die artikel 1 eerste protocol stelt, maar dat het niet uitgesloten is dat er in concrete gevallen sprake is van een individuele en buitensporige last. Staatssecretaris Van Dam moest de ingediende bezwaren opnieuw beoordelen. De uitkomst daarvan is nog niet bekend.

In juridisch opzicht is er niet zoveel verschil tussen varkensrechten en fosfaatrechten, beide strekken er immers toe de productie van fosfaat te reguleren. Wellicht kunnen ook melkveebedrijven die na de invoering van de fosfaatregelgeving in een bijzondere situatie verkeren en in de knelgevallenregeling buiten de boot vallen, met een beroep op artikel 1 eerste protocol van het EVRM in aanmerking komen voor een financiële compensatie. Aan de hand van de jurisprudentie van het Europese Hof en van de Nederlandse rechtbank in Whv-zaken en de jurisprudentie van het CBb inzake de melkveefosfaatreferentie, zal beoordeeld moeten worden of een dergelijke claim kans van slagen heeft. Dat is uiteraard afhankelijk van de omstandigheden van het specifieke knelgeval. Uit de jurisprudentie blijkt wel dat rechtbanken terughoudend zijn bij het honoreren van dergelijke claims. Verwacht er dus geen wonderen van, aldus Piet Stehouwer, advocaat bij Bout Advocaten.

Wie raken in de knel?

Naar verwachting zal een aantal groepen boeren de dupe worden van de fosfaatwetgeving.

1. De investeerders die hun nieuwe stal onderbezet zien en geen geld meer hebben voor fosfaatrechten. Naar schatting gaat het om 500 bedrijven. Ook bedrijven die van 60 naar 120-140 melkkoeien zijn gegroeid houden met een bezetting van 80-90 dieren (na de vermoedelijke generieke korting van 8-10 procent) geen continuïteit meer over. Hier vallen de eerste slachtoffers al op korte termijn, gezien de vaak ferme schuld per kg melk en een bank die het niet langer afwacht.
2. De gezinsbedrijven met 60-90 melkkoeien, vaak met beweiding en een landschappelijke functie met een gedateerde stal uit jaren zeventig en tachtig. Vaak wel met opvolger, maar die geen kans meer ziet om een nieuwe stal te bekostigen en de benodigde fosfaatrechten bij te kopen. Dit gaat in Nederland om naar schatting 3.000-4.000 bedrijven. Relatief houden deze bedrijven het wel langer vol gezien de meestal lage financieringslast.
3. Ook de groep bedrijven die zich in de omschakelfase bevinden, of juist zijn omgeschakeld naar de biologische melkveehouderij, leven in grote onzekerheid. Wat wordt voor hen straks de afroming?

Verschuiving in de markt

Het voorgenomen beleid zal naar verwachting een stuk duurzaamheid uit de markt snijden. Bedrijven die het moeilijk krijgen zijn vooral de moderne duurzame bedrijven met nieuwe diervriendelijke stallen, en de gezinsbedrijven die vaak part nog deel hebben aan deze crisis omdat ze nauwelijks gegroeid zijn. Deze gezinsbedrijven hebben een belangrijke functie voor de leefbaarheid in de dorpen en de beleving van het landschap, stelt de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV). Verder verwacht de NMV dat banken de grote groeiers eerder overeind houden, terwijl bij kleinere bedrijven met weinig grond het advies zal zijn: 'u bent niet toekomstwaardig'. De NMV verneemt van bedrijfsadviseurs dat veel bedrijven nu al in de stille verkoop staan; banken zelf willen er geen ruchtbaarheid aan geven.

Reactie ABN-AMRO

Een belangrijke wijziging in de fosfaatregelgeving betreft de mate waarin fosfaatefficiëntie wordt beloond. De meeste melkveehouders

HALF GEVULD

Voor meer bedrijven is het werkelijkheid geworden: wel een nieuwe maatschappelijk verantwoorde 'Maatlatstal', maar geen financiële mogelijkheden meer voor koeien en fosfaatrechten.

Foto: Geesje Rotgers

gaan ervan uit dat BEX-voordelen van nu worden omgeslagen in extra fosfaatruimte. Deze ruimte is echter voorlopig niet aanwezig, zo geeft het ministerie aan. Daarvoor moet eerst de Kringloopwijzer worden geaccepteerd als verantwoordings- en borgingsinstrument. Daarmee wordt niet alleen een belangrijke stimulans om efficiënt te produceren weggenomen. Er ontstaat, naast een kleine groep bedrijven met een flinke onderbezetting, ook een grote groep bedrijven met een lichte onderbezetting. Dit krijgt gevolgen voor de fosfaatmarkt. Het aankopen van fosfaatrechten om deze onderbezetting te voorkomen, zal de kostprijs per kg melk verder verhogen, zegt Pierre Berntsen van ABN Amro.

Heldere kaders

De onduidelijkheden die nog bestaan rond fosfaatrechten maken het voor ondernemers lastig om keuzes te maken en belemmeren ook het kredietverleningsproces. ABN Amro pleit voor duidelijke wet- en regelgeving die melkveehouders heldere kaders biedt, met daarbinnen ruimte om te ondernemen. "De pijn zit nu vooral in het feit dat we terug moeten in aantal dieren, terwijl de stallen aanwezig zijn met bijbehorende vaste kosten", aldus Pierre Berntsen.

VEEL BEDRIJVEN STAAAN AL IN STILTE TE KOOP